

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Evaluatie Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023
Datum	11-06-2024
Documentnummer	UTSP-1030082902-103910
Van	Ewoud Vink
Telefoonnummer	+31618520177
E-mailadres	ewoud.vink@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	MOB
Team	ET2
Portefeuillehouder	Van Schie
Bijlagen	<ol style="list-style-type: none">1. Rapport evaluatie Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-20232. Rapport monitoring Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

In 2019 hebben we het [Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023](#) vastgesteld (18-12-2019). De ambitie is om als provincie Utrecht dé fietsregio van Europa te worden. Dit met als meetbaar doel om de fiets de aantrekkelijkste en populairste manier van verplaatsen te maken voor ritten tot 15 kilometer. Hiervoor is in totaal een budget van ruim € 90 miljoen tot en met 2023 vrijgemaakt (hiervan is € 76 miljoen gerealiseerd en € 13,6 is nog niet geboekt maar geen vrij beschikbaar budget, want zit geprogrammeerd in (delen van) doorfietsroutes waarvoor de overeenkomst nog moet worden afgesloten). Met het oog op het aflopen van dit programma en vooruitkijkend naar een vervolg als onderdeel van het nieuwe Bereikbaarheidsprogramma, hebben we een evaluatierapport opgesteld.

Inleiding:

Monitoren is een essentieel onderdeel van de beleidscyclus. Het stelt beleidsmakers in staat om de effecten en toegevoegde waarde van beleid te bepalen, aldus de conclusie van de recente [Statenbrief](#) (05-12-2023) over beleidsmonitoring. Bij monitoring en evaluatie gaat het om het verkrijgen van inzicht in de toegevoegde waarde en doelbereik om te leren, bij te sturen en te verantwoorden. Dit evaluatierapport past daarmee binnen de professionalisering van het beleidsproces binnen de provincie Utrecht (hierna: de provincie) en volgt de werkwijze van de Plan-Do-Check-Act cyclus.

Het doel van de evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Fiets is driedig:

1. De inzet voor en uitvoering van het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 verantwoorden naar het bestuur en de inwoners van de provincie;
2. Het door middel van de evaluatie opbouwen van kennis over fietsmaatregelen en fietsbeleid in den brede;
3. Het geven van aanbevelingen voor het vormgeven van het fietsprogramma in de periode 2025-2029.

De aanleiding om voor het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 een evaluatierapport op te stellen en naar Provinciale Staten toe te sturen is de financiële omvang van het programma. Daarbij is in het vorige coalitieakkoord vanuit het domein Mobiliteit substantieel aanvullend incidenteel budget naar dit

fietsprogramma gegaan. De evaluatie is bovendien een logisch vervolg op de jaarlijkse Stateninformatiesessie waarin de Statenleden worden bijgepraat over de tot dan toe behaalde resultaten binnen het Uitvoeringsprogramma.

In het evaluatierapport gaan we ook in op eerder [rapport](#) van de Randstedelijke Rekenkamer. In 2022 heeft de Randstedelijke Rekenkamer een onderzoek uitgevoerd naar het provinciale fietsbeleid en de realisatie van doorfietsroutes. Dit na het voeren van gesprekken met verschillende fracties vanuit Provinciale Staten van de vier Randstedelijke provincies en een nadere verkenning. Op 14 december 2022 is in de Provinciale Staten gesproken over de conclusies en aanbevelingen van het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer. De resultaten hiervan zijn opgenomen in het voorliggende evaluatierapport van het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023.

Uitkomst van het evaluatierapport

In de provincie Utrecht heeft de fiets een prominente rol. Zoals vastgelegd in het U Ned visiedocument "Utrecht Nabij" is nabijheid het leidende principe voor verstedelijking en bereikbaarheid in de regio Utrecht. De fiets is daarmee cruciaal om duurzame bereikbaarheid te realiseren en behouden.

De ambitie is om van Utrecht dé fietsregio van Europa te maken. Het meetbare hoofddoel is dat 50% van de verplaatsingen onder de 15 kilometer met de fiets plaatsvindt. Het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 beschrijft de activiteiten om deze ambitie en doelstelling te realiseren.

Het Uitvoeringsprogramma beschrijft vier grote opgaven:

1. Het realiseren van een vlot, veilig en comfortabel Regionaal fietsnetwerk;
2. Het realiseren van voldoende en kwalitatief hoogwaardige fietsvoorzieningen;
3. Het verzamelen van voldoende data over fiets(gebruik) en kwaliteit van het netwerk;
4. Het bereiken van doelgroepen en verleiden tot (meer) fietsgebruik.

In het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 staan indicatoren voor het meten van de voortgang in het behalen van de doelstelling. Adviesbureau Witteveen+Bos heeft de indicatoren vervolgens uitgewerkt en de bijbehorende informatie verzameld in het rapport 'Monitoring Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023' (bijlage 2). Daarbij is onderscheid gemaakt tussen twee typen indicatoren: output indicatoren en outcome indicatoren. Het grootste verschil hiertussen is dat output indicatoren gaan over doelen waar de provincie direct invloed op heeft (zoals het aantal bereikte werkgevers, het aantal aangelegde fietsparkeerplaatsen) en outcome indicatoren gaan over doelen waar de provincie alleen indirect invloed op heeft (zoals het aandeel fietsritten). Simpelweg gaat output over de activiteiten en outcome over het effect c.q. resultaat daarvan.

Output van het Uitvoeringsprogramma Fiets

In de periode 2019-2023 hebben we aan de vier opgaven van het uitvoeringsprogramma gewerkt. Via subsidies aan gemeenten en via eigen projecten is geïnvesteerd in fietsinfrastructuur en in fietsenstallingen bij bushaltes en stations. Zo is voor acht van de negen doorfietsroutes een realisatieovereenkomst getekend. Enkele deeltrajecten van doorfietsroutes zijn al gerealiseerd, en de eerste volledig afgeronde doorfietsroute is 16 mei 2024 geopend. Naast investeringen in doorfietsroutes zijn er 60 knelpunten aangepakt binnen het Regionaal fietsnetwerk. Het beschikbare budget voor subsidies voor verbeteringen in het Regionaal fietsnetwerk is bijna volledig benut, waarmee de provincie en de gemeenten een aanzienlijke verbeterslag hebben kunnen realiseren.

Om fietsvoorzieningen te verbeteren is er aan de studie en realisatie van bijna 6.300 fietsparkeerplekken bij stations bijgedragen.

Tenslotte is er ingezet op het bereiken van verschillende doelgroepen om hen te verleiden tot (meer) fietsgebruik. De belangrijkste doelgroepen waren forenzen, ouderen, basisschoolleerlingen en nieuwe Nederlanders. Zo is, samen met het Ministerie van IenW, ingezet op de campagne 'Doortrappen' met als doel om senioren te stimuleren vooral veilig te blijven fietsen. Daarnaast is de overkoepelende campagne 'Ik fiets' ingezet, die in totaal ruim 10.000 actieve deelnemers heeft aangetrokken.

De gerealiseerde output van het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 is tot stand gebracht met een team dat aan het begin van de programmaperiode is uitgebreid. Deze output kan daarbij als referentie worden gebruikt voor de verwachte output (met bijbehorende streefwaarden) voor het nieuwe fietsprogramma 2025-2029. Er is nu immers bekend welke output te behalen is met deze financiële middelen en de hoeveelheid capaciteit. Daarnaast is ook te zien dat vooral de grotere opgaven – denk aan de doorfietsrouteprojecten en fietsenstallingen bij stations – een langere doorlooptijd kennen dan een vier- of vijfjarig Uitvoeringsprogramma Fiets. Veel studies en projecten zijn op gang gebracht en gestart in de afgelopen periode, maar deze moeten nog tot een goed projectresultaat gebracht worden.

Ook door de Randstedelijke Rekenkamer zijn conclusies getrokken over het gevoerde fietsbeleid door de provincie. Samengevat heeft de Randstedelijke Rekenkamer daarbij de volgende conclusies opgesteld ten aanzien van de realisatie op de output indicatoren (p.4, 2022):

1. De provincie participeert, stimuleert en voert uit om de helder opgestelde, onderbouwde en grote ambities te verwezenlijken;
2. De beschikbare middelen passen in orde van grootte bij de opgestelde doelen;
3. De negen doorfietsroutes die ontwikkeld worden dragen bij aan een groot regionaal netwerk van fietsinfrastructuur wat de bereikbaarheid per fiets vergroot. De realisatie van de meeste routes ligt op schema, maar een paar routes lopen tegen (kleine) vertragingen aan.

Outcome van het Uitvoeringsprogramma Fiets

Naast output is ook op 11 outcome indicatoren gemonitord, waarvan de indicator “aandeel fiets” vanwege de relatie met het hoofddoel de belangrijkste is. Het hoofddoel van het Uitvoeringsprogramma Fiets is immers dat 50% van de verplaatsingen onder de 15 kilometer per fiets plaatsvinden.

In 2022 was dit percentage 38%, waar dit in 2018 nog 34% was. Het aandeel fiets is dus de afgelopen jaren met 4% gestegen. In vergelijking met andere provincies scoort de provincie ook hoog op fietsgebruik. In de provincie Utrecht ligt het aandeel fiets ruim 4% hoger dan het gemiddelde van Nederland.

Tegelijkertijd staat dit aandeel nog ver af van de doelstelling van 50%. Als verklaring hiervoor geldt dat de ontwikkeling op de outcome indicatoren ook afhankelijk is van externe ontwikkelingen. In de periode 2019-2023 was COVID-19 daar een duidelijk voorbeeld van. Een andere verklaring is dat een deel van de fietsmaatregelen nog in de realisatiefase zit; de meeste doorfietsroutes zijn bijvoorbeeld nog niet volledig gerealiseerd.

Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat voor de schaa sprong fiets grote investeringen nodig zijn. Zo concludeert de Randstedelijke Rekenkamer dat voor alle provincies geldt dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn om het wensbeeld van de schaa sprong die in de respectievelijke Regionale Toekomstbeelden wordt geschetst, te realiseren. Daarom is het Rijk, onlangs nog in IPO verband, gevraagd om mee te investeren in doorfietsroutes. Daarbij is expliciet gevraagd om bij te dragen aan het slechten van knelpunten/barrières als gevolg van rijksinfrastructuur. Concrete voorbeelden zijn de Demkabrug over het Amsterdam-Rijnkanaal en de Jan Blankenbrug over de Lek.

Vervolprocedure / voortgang:

Het Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2023 krijgt zijn vervolg in het nieuwe Bereikbaarheidsprogramma (BBP). Binnen het nieuwe Uitvoeringsprogramma gezonde en veilige mobiliteit van het BBP valt de actielijn “meer fietsen over een sterk netwerk”. De inzichten en aanbevelingen uit het evaluatierapport zullen we bij de uitwerking van deze actielijn meenemen.

Zoals aangegeven sluit dit evaluatierapport ook aan op het rapport GS-onderzoek 2023 Beleidsmonitoring (art. 217a Provinciewet). De conclusies en aanbevelingen uit het rapport over beleidsmonitoring zijn herkenbaar en toepasbaar op de evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Fiets. Een voorbeeld hiervan is de conclusie dat de bijdrage van het provinciale beleid aan outcome lastig kwantificeerbaar is. Mede daarom sluiten we aan op het advies door binnen het BBP vooraf scherper te beschrijven hoe en waarom het fietsbeleid van de provincie bijdraagt aan het realiseren van de doelen en ambities. Dat wil zeggen door bij beleidsvorming een onderbouwde beleidstheorie (Theory of Change) op te stellen.

Tenslotte werken we momenteel al concreet aan het beter inzichtelijk maken van de outcome effecten van het provinciaal fietsbeleid. Zo is onlangs gestart met een uitgebreide effectmeting en evaluatie met als doel om beter inzicht te krijgen in de effecten van het stimuleren van (veilig) fietsgebruik. De resultaten hiervan zullen eind van dit jaar beschikbaar zijn.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen